

Nieuwe wildernis in Vlaanderen:

over oerbosherstel, (bos)weidesystemen en het spanningsveld met historische referenties.

Kris Vandekerkhove

9de Landschapscontactdag

‘De constructie van de Wildernis’

Zonhoven 3 oktober 2014

 Research Institute
for Nature and Forest

Inhoud

Wat is wildernis ?

- 'Oude' en 'nieuwe' wildernis

De wildernis zit in de lift

Wildernis in Vlaanderen ?

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

- Referentiebeelden

- Te weinig of te veel vertrouwen in de natuur

Nieuwe wildernis in oude cultuurlandschappen

Wat is wildernis ?

Wat is wildernis ?

Definities van 'Wilderness area'

- USA : 1964 : 'Wilderness act'

- IUCN cat. Ib : Wilderness area

- 'pristine', 'no human impact and habitation', 'large area' (5000acres)

- 'ongerept', 'onbeheerd', 'onbewoond', 'onbegrensd'

Europese context ?

- 'native habitats',

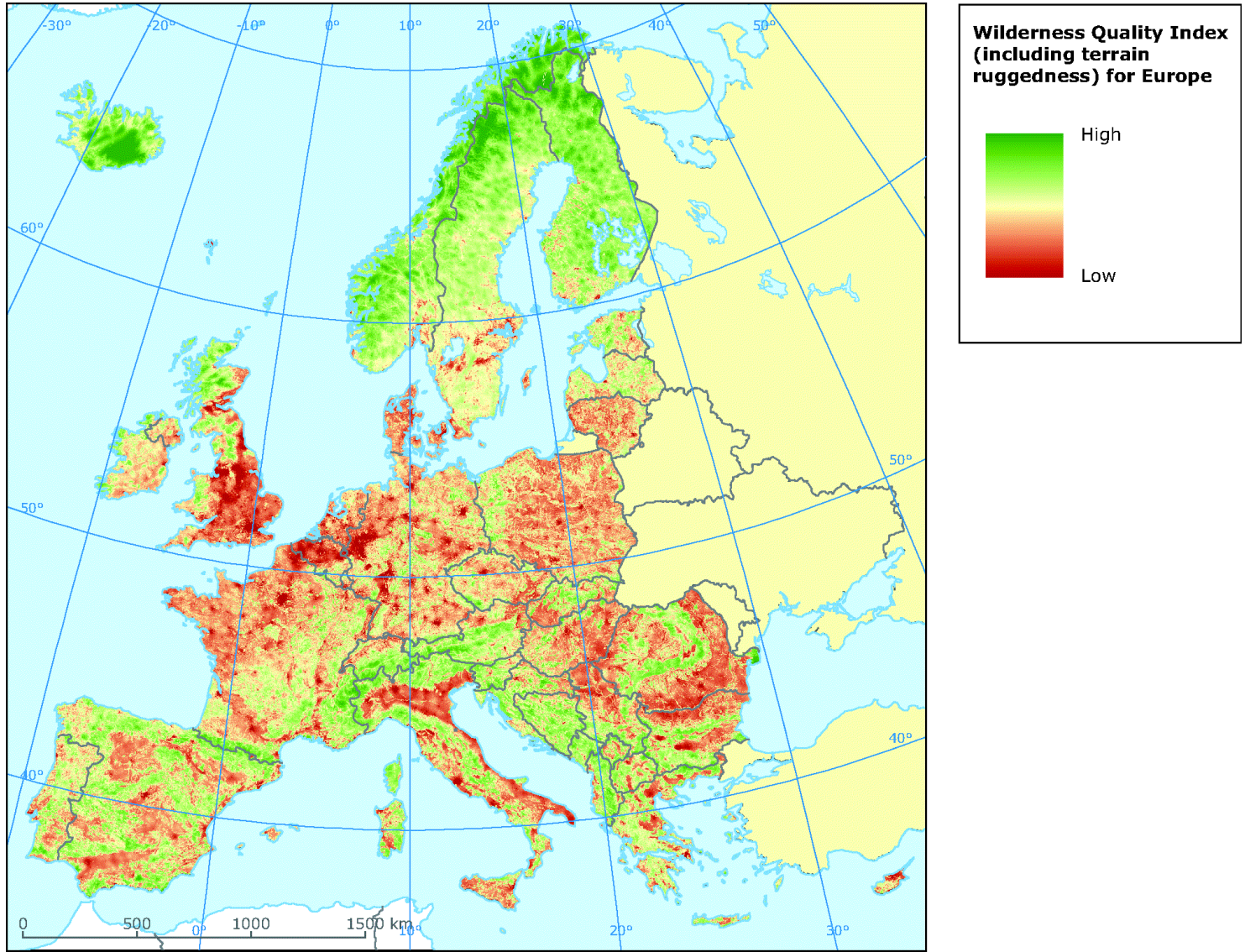
- 'large enough for ecol. functioning'

 - (? - 1000 ha >10.000 ha),

- 'only slightly modified by extractive human activity'

Wat is wildernis ?

🌀 Europese context : wildernis ?

Wat is wildernis ?

☛ Europese context : wildernis ?

☛ ‘Wild areas’

- ☛ Natuurlijke processen domineren maar :
- ☛ Minder uitgestrekt (bvb strikte bosreservaten)
- ☛ Minder ‘*pristine*’ (*‘modified’ by forestry, grazing...*)
 - ‘*rewilding*’ areas

☛ ‘Nieuwe wildernis’

- ☛ Natuurlijke processen domineren (zekere opp.)
- ☛ Uitgangssituatie : ‘alles kan’ : natuurontwikkeling en natuurinrichting (‘nieuwe natuur’)

De wildernis zit in de lift

De wildernis zit in de lift

🌀 Tot in de 18 de eeuw : 'bedreigende wildernis'

De wildernis zit in de lift

🌀 19de eeuw : 'inspirerende' wildernis

🌀 Industriële revolutie : vervuiling, vernietiging

🌀 Wildernis = puur, ongerept, ('noble savage')

- Yellowstone, Yosemite, ...

- Oerbosrelicten in Europa

- 'Urwald' Sababurg, 'series artistiques Fontainebleau'

De wildernis zit in de lift

☛ Eind 20ste eeuw : 'gewilde wildernis'

☛ Duitsland : 'Prozess-schutz' (Biodiv. Strategie : 2%)

De wildernis zit in de lift

🌀 Eind 20ste eeuw : 'gewilde wildernis'

🌀 Duitsland : 'Prozess-schutz' (Biodiv. Strategie : 2%)

🌀 Europees Parlement resolutie 'Wilderness in Europe' (febr. 2009) :

- In kaart brengen
- Beter beschermen
- Ontwikkelen en bevorderen

🌀 WILD Europe

**WILD
EUROPE**

De wildernis zit in de lift

🌀 Eind 20ste eeuw : 'gewilde wildernis'

🌀 NGO's : 'Rewilding Europe' : 1 miljoen ha

**Rewilding
Europe**

Making Europe a Wilder Place
www.rewildingeurope.com

Let's get Wild!

De wildernis zit in de lift

De wildernis zit in de lift

De wildernis zit in de lift

De wildernis zit in de lift

De wildernis zit in de lift

🌀 Eind 20ste eeuw : 'gewilde wildernis'

🌀 Nieuwe wildernis - hype

DE NIEUWE WILDERNIS IN DE KLAS

De wildernis zit in de lift

🌀 Eind 20ste eeuw : 'gewilde wildernis'

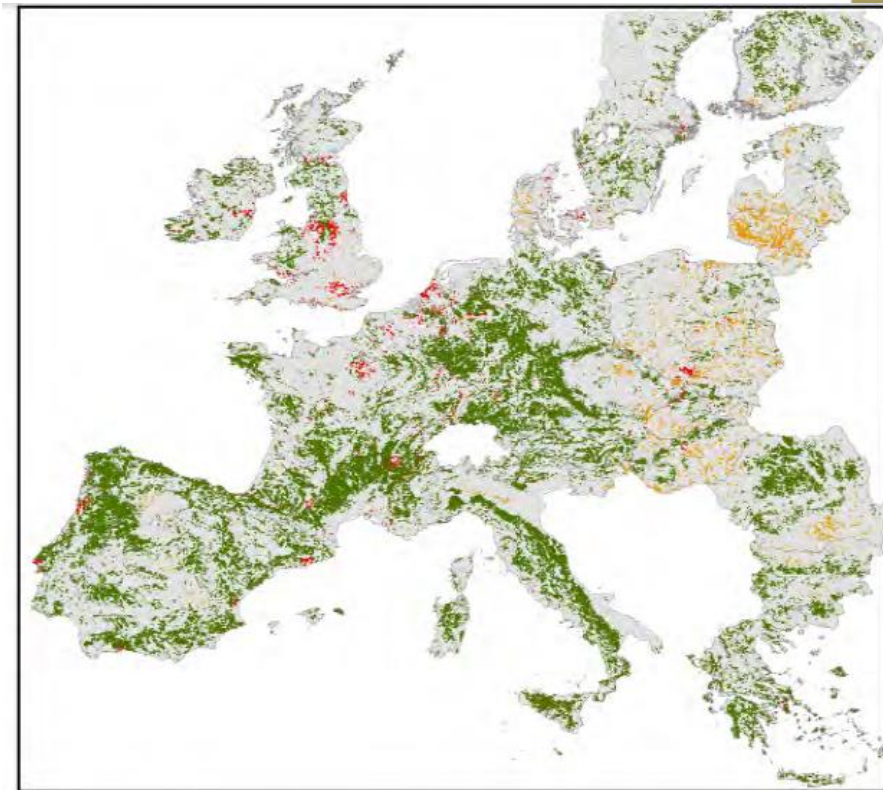
🌀 De wildernis = sprookjesbos

De wildernis zit in de lift

Socio-culturele veranderingen

- Land abandonment :
IEEP (2010): tegen
2030: 12-18 miljoen ha
landbouwgrond in EU
verlaten
- Grotere natuurgebieden,
minder middelen
- Bewuste voorkeuren
voor procesbeheer

Legend

- Stabile
- Abandonment
- Agricultural expansion
- Urbanisation

0 250 500 1,000 Kilometers

Wildernis in Vlaanderen ?

Wildernis in Vlaanderen ?

☛ Zoniënwoud

☛ Wildreservaten van de Bourgondische hertogen

☛ Keizer Karel

“ ... que les arbres du quartier de nostre forest de Soingne, nômé Zadelberg contenant IIIIxx bôniers ou plus côme entendons, pour aucunes années passées sont fort tombez et encores tombent de jour en jour, et ce à cause du vent et grant anchienneté iceulx arbres, pour ce que de très longtemps nos prédécesseurs, ducs et ducesses de Brabant, avoient deffendu de non y mesurer, marquer, ne couper pour la beauté d’iceulx arbres, lequelz maintenant seichent et tombent en grant nombre (...)

Nous désirons, pour le plaisir et déduict de nous et noz successeurs ou temps advenir, que en nostre dicte forest de Soingne il ait des quartiers et lieux furniz de grant nombre de beaulx arbres, ... grans josnes arbres de faux, de bonne haulteur, grandeur et droicture ...que laissez doresenavant croistre lesdicts arbres et ne permectez mesurer, marquer ne abatre aucuns d’iceulx

Wildernis in Vlaanderen ?

Wildernis in Vlaanderen ?

☛ Zonienwoud

☛ Wildreservaten

☛ 'Séries artistiques'

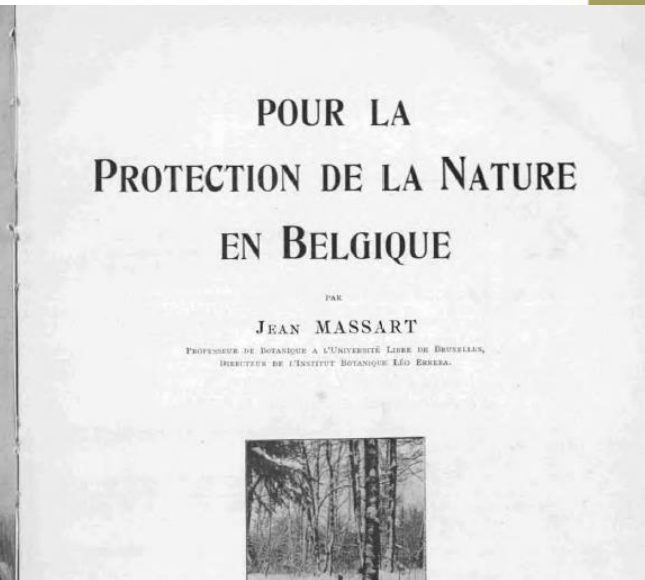
☛ 1909 : minister Schollaert : 'geen kappingen'

☛ Bommer (1902) :

'Conservation du Caractère naturel de parcelles boisés ou incultes'

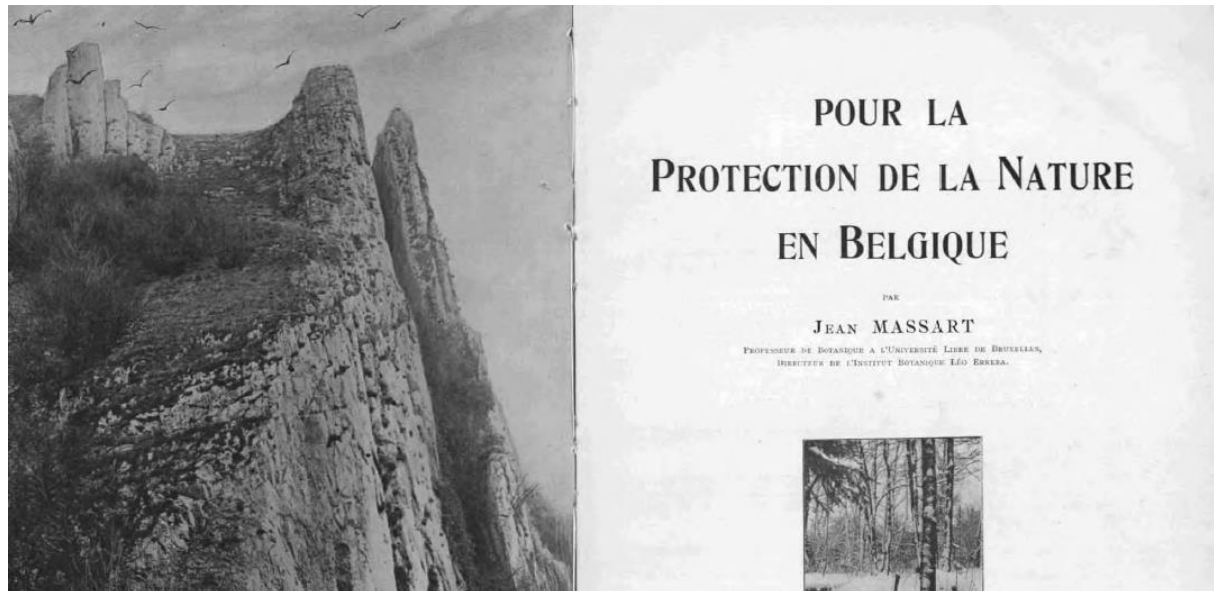
☛ Massart (1912)

Wildernis in Vlaanderen ?

☛ Massart (1912)

- ☛ Integrale reservaten oprichten om een aantal 'ongerepte' landschappen (*presque vièrges*) te vrijwaren :
 - Zoniënwoud, Muziekberg,...
 - Kustduinen Oostduinkerke-Koksijde
 - Duinen en heiden in Kalmthout, Genk, Brasschaat,...
 - Moerassen, venen, oude steengroeves, ...

Wildernis in Vlaanderen ?

- 1950's : Eerste natuurreservaten (hoge venen, westhoek)
- Wet op natuurbehoud ? (integrale reservaten)
- Bosdecreet : integrale bosreservaten : ° 1995
- Decreet tot wijziging van de regelgeving natuur en bos (april 2014)
 - **Procesgestuurde natuurstreefbeelden**
 - Onbeheerde climaxvegetaties
 - mozaïeken door extensieve begrazing

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

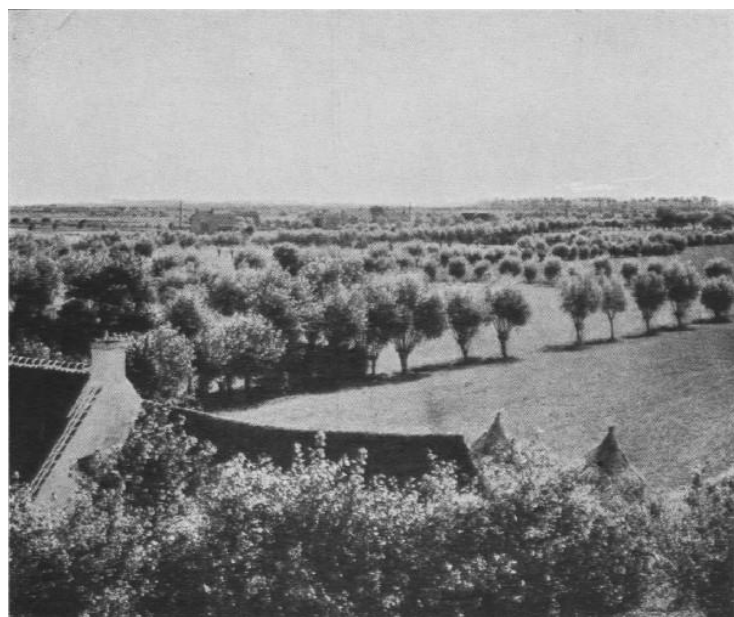

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden

Archetypische natuurbeelden :

Arcadisch natuurbeeld

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden

Archetypische natuurbeelden :

Arcadisch
natuurbeeld

Functioneel
natuurbeeld

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

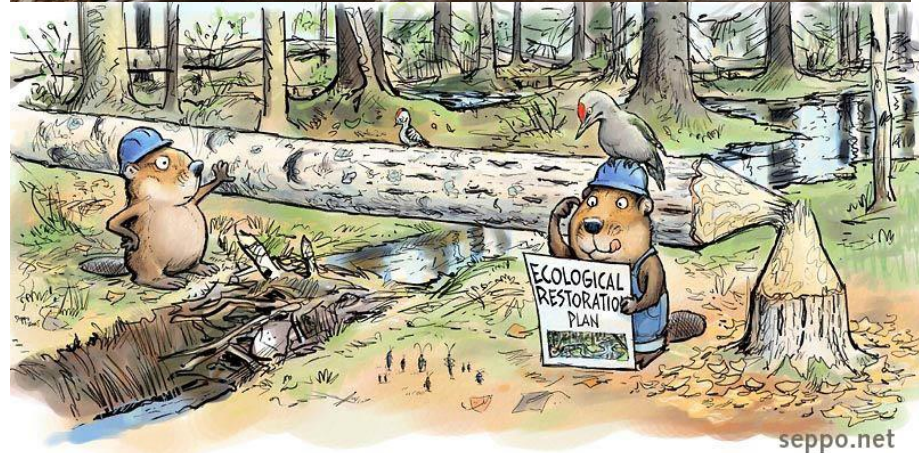
Referentiebeelden

Archetypische natuurbeelden :

Arcadisch
natuurbeeld

Functioneel
natuurbeeld

Wildernis-
natuurbeeld

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden

Archetypische natuurbeelden :

Arcadisch
natuurbeeld

Klassieke
natuurbescherming

Traditionele
beheervormen

Functioneel
natuurbeeld

Functionele
natuurvisie

Multifunct.Bosbouw
Natuurtechnische
milieubouw

Wildernis-
natuurbeeld

natuurontwikkelings-
visie

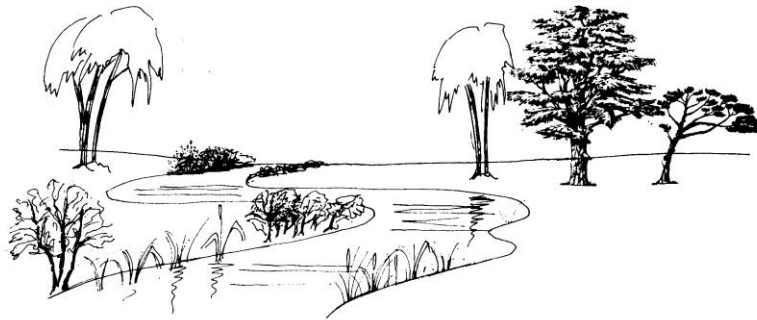
Oorspronkelijke
natuur

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden : het 'referentielandschap' ?

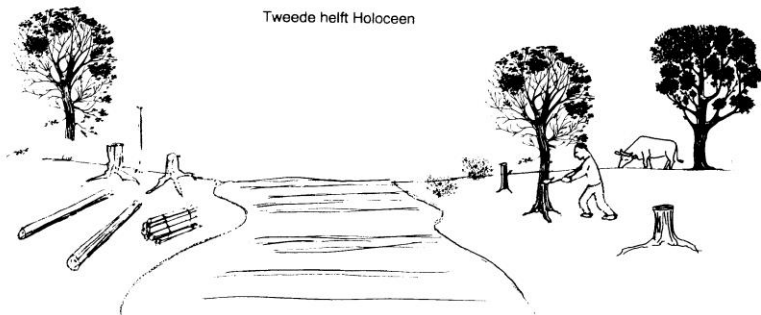
Laatglaciaal - Begin Holoceen

Eerste helft Holoceen

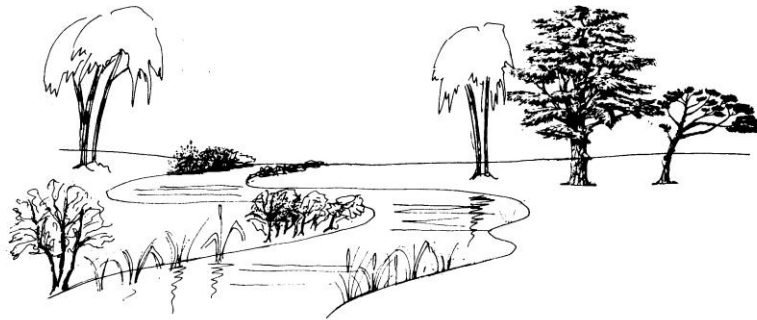
Tweede helft Holoceen

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden : het 'referentielandchap' ?

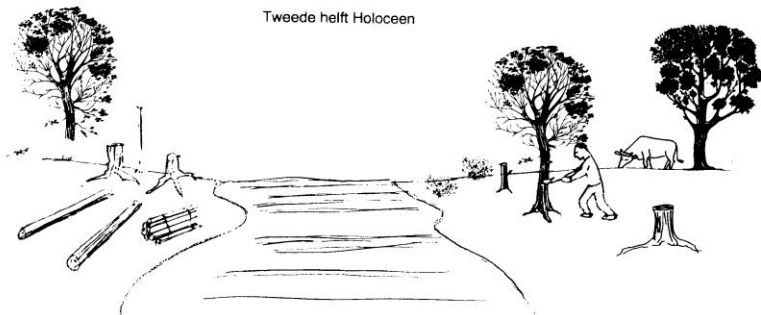
Laatglaciaal - Begin Holoceen

Eerste helft Holoceen

Tweede helft Holoceen

Met koeien meer natuur!

SCHOTSE HOOGLANDERS IN HET
AMSTERDAMSE BOS

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden : het 'referentielandschap' ?

'an inconvenient truth' ?

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

☞ Referentiebeelden : het 'referentieland' ?

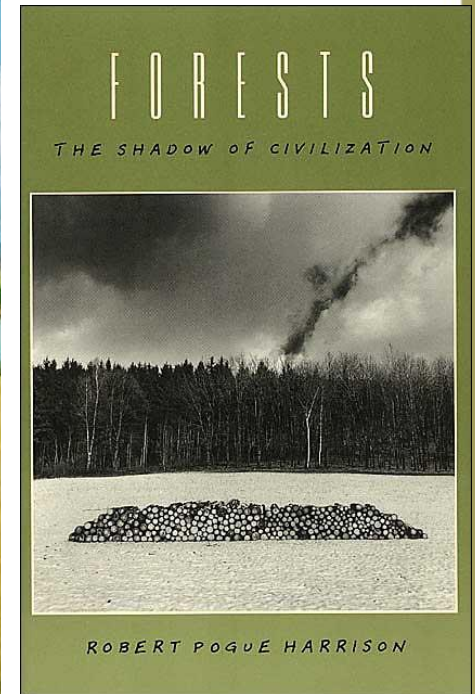
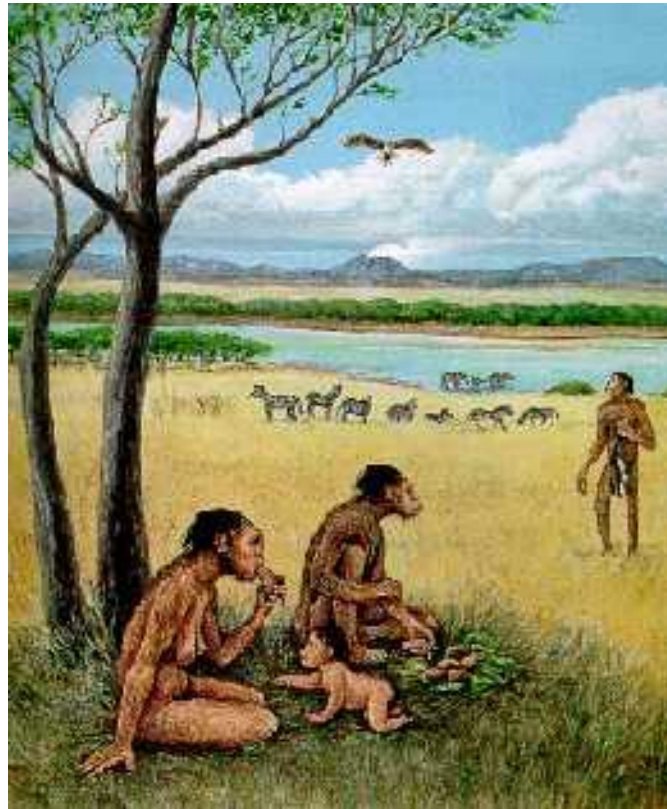
☞ *'an inconvenient truth' ?*

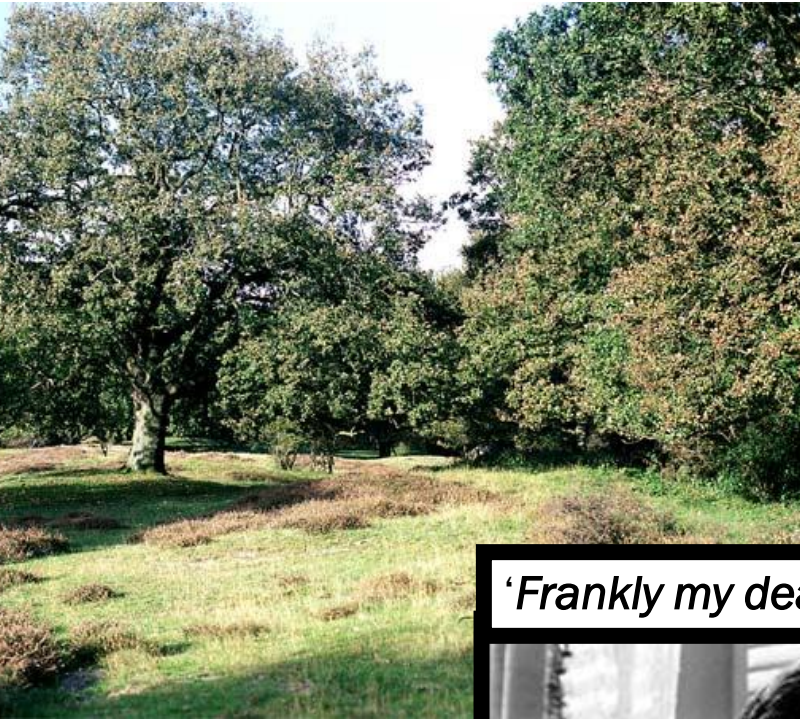
Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden : het 'referentieland' ?

'an inconvenient truth' ?

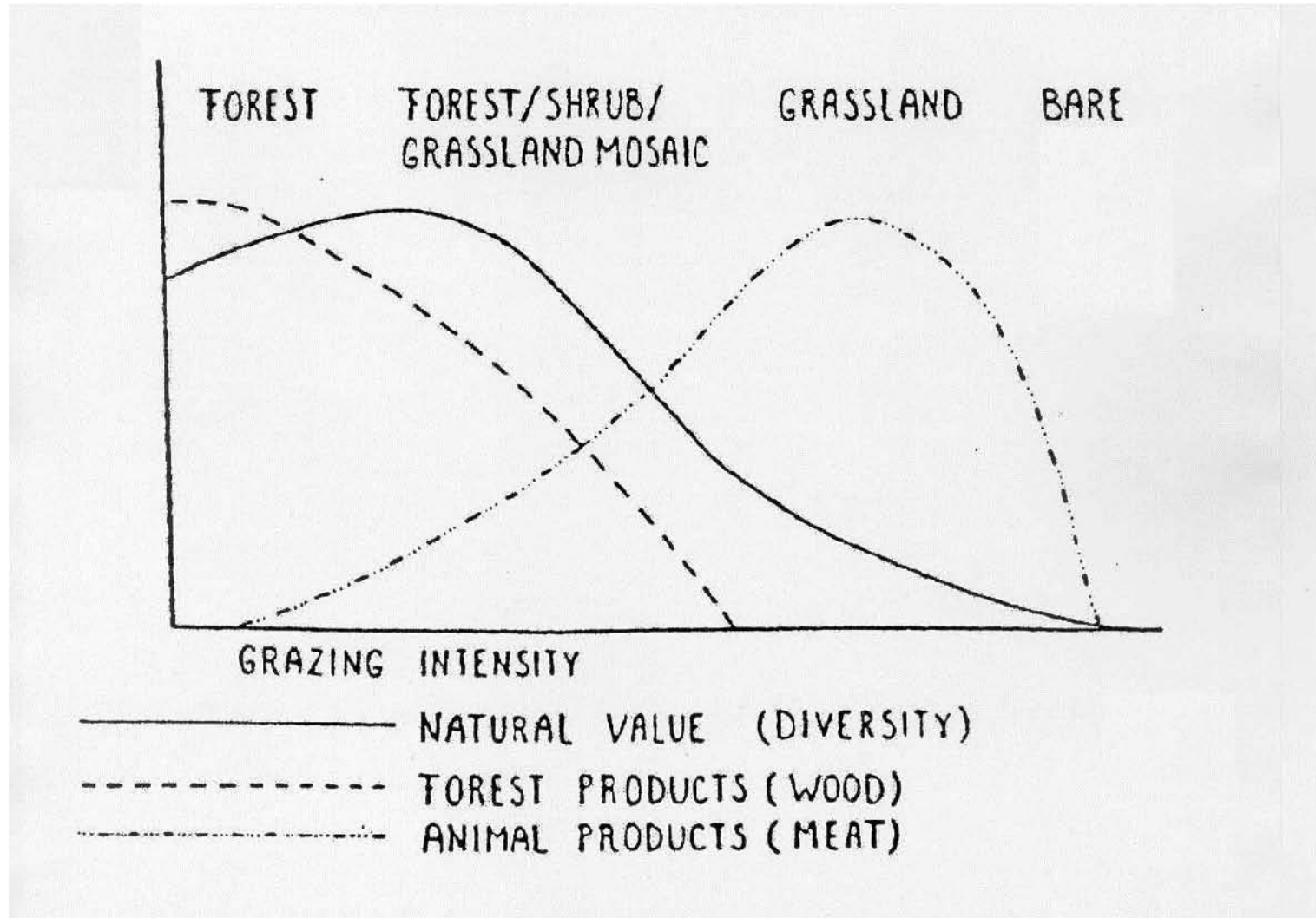
Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

'Frankly my dear, I don't give a damn'

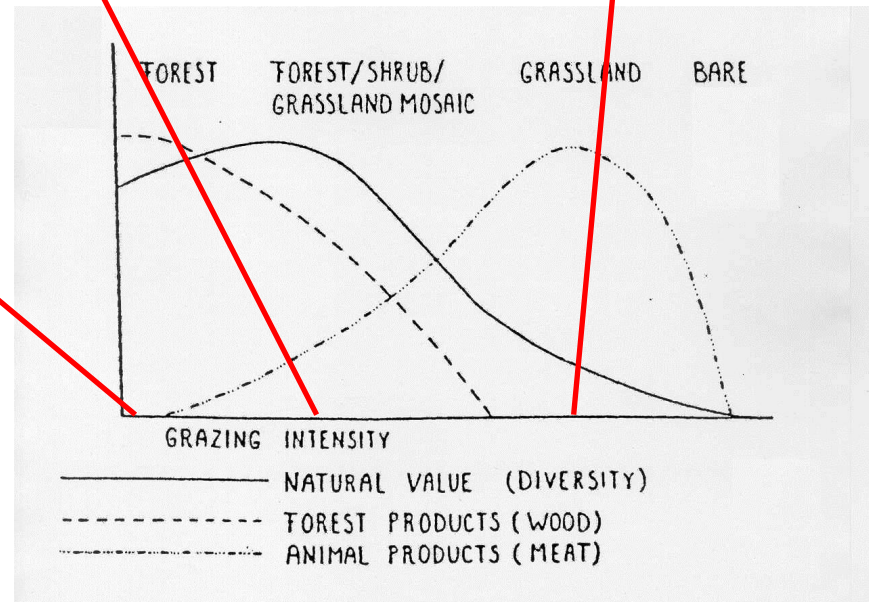
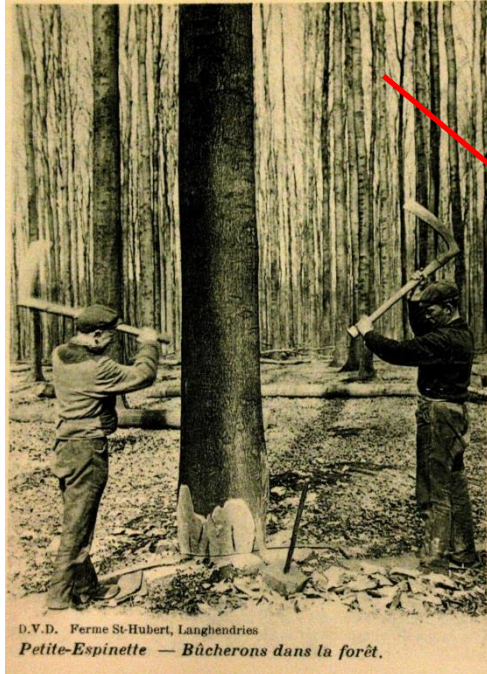

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

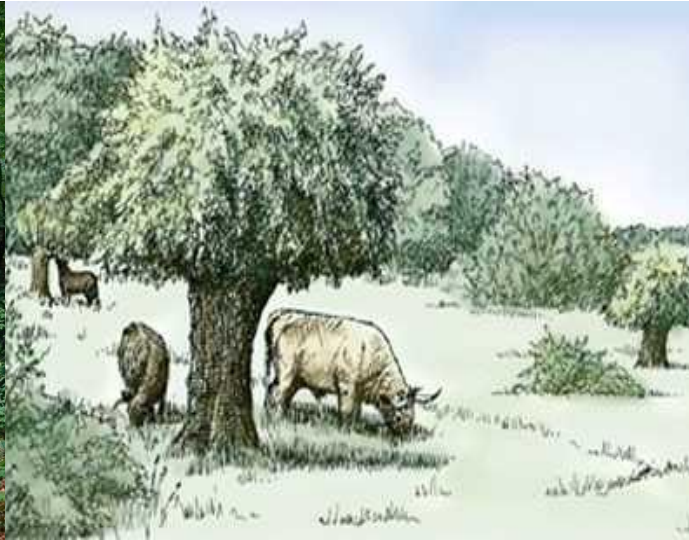

Bokdam (1990) : het DOEL bepaalt de graasdruk

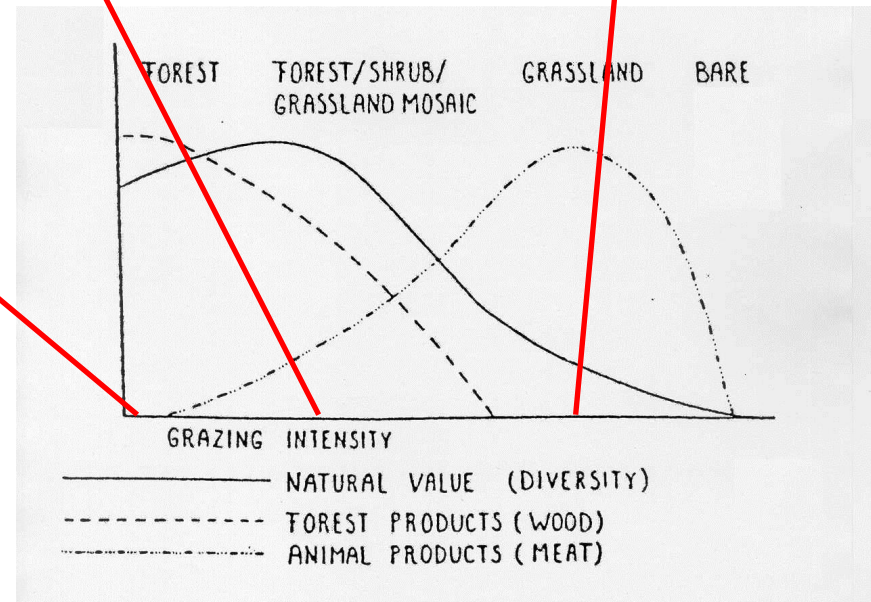
Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

D.V.D. Ferme St-Hubert, Langhendries
Petite-Espinette — Bûcherons dans la forêt.

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden : foute historische referenties

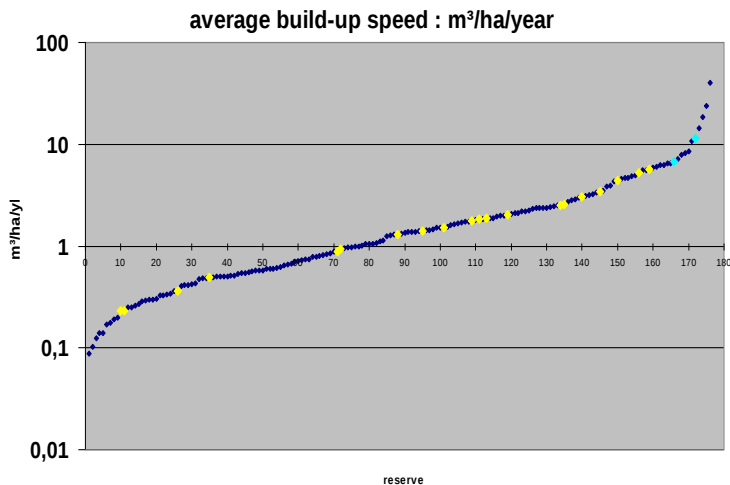
Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden

Te weinig of te veel vertrouwen in de natuur

‘spontane processen leiden tot verlies natuurwaarde’

- Zeer traag proces : succes blijft uit
- Soorten verdwijnen door verdonkering en verruiging
- ‘nieuwe soorten’ kunnen er niet meer komen

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden

Te weinig of te veel vertrouwen in de natuur

‘met niets doen zit je altijd goed’

■ Licht- en warmteminnende soorten

○ Wood pastures

○ Oude hak- en middelhoutbossen

Nieuwe wildernis : bewegen op glad ijs

Referentiebeelden

Te weinig of te veel vertrouwen in de natuur

‘met niets doen zit je altijd goed’

- Licht- en warmteminnende soorten

 - Wood pastures

 - Oude hak- en middelhoutbossen

- Ongereguleerde populatie-aangroei (Oostvaardersplassen)

Nieuwe wildernis in oude cultuurlandschappen

100

Nieuwe wildernis in oude cultuurlandschappen

Traditionele 'procesbeheer'-landschappen

Nieuwe wildernis in oude cultuurlandschappen

‘uitgeklede’ cultuurlandschappen

Nieuwe wildernis in oude cultuurlandschappen

‘inpassing in functionele natuur

Nieuwe wildernis in oude cultuurlandschappen boslandschappen

Nieuwe wildernis in oude cultuurlandschappen

boslandschappen

- ▣ Waardevolle
Patroon-elementen
- ▣ Levend erfgoed
(veteraanbomen)
- ▣ Hak- en middelhout
- ▣ Wood-pasture of
traditionele
bosbegrazing ?

Nieuwe wildernis in oude cultuurlandschappen

Traditionele 'patroonlandschappen' ?

Nieuwe wildernis in oude cultuurlandschappen

Wilderness is here to stay !

Opportuniteit of bedreiging voor natuur en landschap ?

- Verstandig mee omgaan :
 - geschikte uitgangssituaties
 - scherp geformuleerde doelstelling
 - juiste ingesteldheid :

geen veto's of dogma's, maar genuanceerde en correct onderbouwde argumentatie

